

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Муха Роксолана

аспірант, Тернопільський національний економічний університет

Гринчуцький В.І.

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємств і корпорацій

Тернопільський національний економічний університет

У період ринкових перетворень спостерігається істотне зниження ефективності роботи державних підприємств. Практика господарювання свідчить, що підприємства даної форми власності за рівнем організації управління істотно поступаються суб'єктам господарювання інших форм власності. Однак як показує світова практика, в умовах розвинутої ринкової економіки державні підприємства відіграють помітну і дуже важливу роль у суспільному розвитку, а за рівнем віддачі вони не відстають від основної маси корпорацій і фірм інших форм власності.

В Україні виділяють три форми державних підприємств:

- 1) бюджетні підприємства (казенні) – підпорядковані міністерствам, відомствам або органам місцевого самоврядування;
- 2) підприємства публічного права – переважно державні корпорації, що перебувають у 100% власності держави;
- 3) підприємства приватного права (змішані корпорації, у формі акціонерних товариств), у яких держава виступає власником разом з іншими юридичними особами [1].

При визначенні економічної активності держави в підприємництві основною проблемою є оцінка економічної ефективності державного підприємництва. Найпоширеніші методи оцінки базуються на порівнянні результатів господарської діяльності та показників рентабельності державних та приватних фірм відповідних галузей народного господарства.

Для визначення ефективності управління об'єктами державної власності органами державної влади розроблено критерії ефективності управління

державною власністю відповідно до постанови Кабінету міністрів України „Про затвердження порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності та критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності”.

У методичних рекомендаціях застосування критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності, які розробило Міністерство економіки України, зазначено обов'язкові критерії ефективності:

- 1) відсутність заборгованості із заробітної плати;
- 2) виконання фінансового плану за показниками: чистого доходу від реалізації, чистого прибутку (збитку), частини чистого прибутку, який перераховується до державного бюджету, дивідендів, нарахованих на акції, що належать державі, капітальних інвестицій;
- 3) показники фінансової діяльності та стану основних засобів (в межах нормативних значень): коефіцієнт рентабельності діяльності (більше 0,01%), коефіцієнт покриття (більше 1), коефіцієнт зносу основних засобів (до 70%);
- 4) виконання керівником суб'єкта господарювання умов контракту (виконання 75% вимог);
- 5) призначення керівника за конкурсом (для тих підприємств, що передбачено законодавством);
- 6) дотримання вимог відчуження державного майна згідно з чинним законодавством;
- 7) дотримання законодавства щодо передачі державного майна в оренду.

Управління державними підприємствами (крім казенного) можна вважати задовільним, якщо виконується більше 70% обов'язкових критеріїв ефективності. Діяльність об'єктів державної власності (державних господарських об'єднань, концернів, корпорацій) вважається ефективною, якщо понад 75% всіх суб'єктів господарювання за звітний період виконали встановлені для них показники; задовільною – від 50% до 75%, неефективною – до 50% [2].

Однак, слід зважати на те, що мікроекономічні показники господарської діяльності не можна вважати достатнім критерієм оцінювання ефективності управління державною власністю. Ці показники дозволяють охарактеризувати тільки порівняну життєздатність державних фірм, не розкриваючи сутності державної власності як необхідного елемента державного регулювання. Виконання державою суспільно необхідних функцій потребує оцінювання ефективності функціонування державної власності з точки зору ефективності суспільного виробництва загалом [3].

Дані методичні рекомендації є нормативною базою для ефективного управління державною власністю усіх підприємств державної власності. Однак, на нашу думку, дану методику доцільніше застосовувати для бюджетних підприємств, підприємств публічного права. Оскільки, у світовій практиці спостерігається тенденція посилення державної підприємницької діяльності у змішаних корпоративних формах через володіння певної частки у статутному капіталі підприємства. Перевагами даної форми організації підприємства, який об'єднує державний і приватний капітал є те, що державний капітал набуває більшої гнучкості, мобільності і підконтрольності, а приватний капітал стає менш ризиковим, більш стабільним і прогнозованим. Тому вважаємо необхідністю удосконалити, розширити і уточнити дані критерії щодо підприємств приватного права (змішаних корпорацій).

Література

1. Корецький М. Рівні управління державною власністю // Вісник Української Академії державного управління. - №3, 2002. – С. 78 – 87.
2. Методичні рекомендації застосування критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності затверджено наказом Міністерства економіки України від 20.09.2007р. №314. <http://me.kmu.gov.ua/>
3. Чечетов М., Жадан І. Управління державними корпоративними правами у контексті економічної стратегії держави // Економіка України. – 2003. – №8. – С. 4-12.
4. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності та критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності” від 19 червня 2007 р. №832 // <http://lawua.info/jurdata/dir116/dk116997.htm>